

Διεθνές συνέδριο

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του, το ερευνητικό πρόγραμμα POPULISMUS διοργάνωσε τριήμερο διεθνές συνέδριο με σκοπό την εις βάθος διερεύνηση μεθοδολογικών και αναλυτικών ζητημάτων που σχετίζονται με την επιστημονική διερεύνηση του λαϊκιστικού φαινομένου και της σχέσης του με τη δημοκρατία, ιδίως σε συνθήκες οικονομικής κρίσης και κρίσης αντιπροσώπευσης.

Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε στο Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων (ΚΕΔΕΑ) του ΑΠΘ από τις 26 έως και τις 28 Ιουνίου 2015 με τη συμμετοχή διεθνών και Ελλήνων ομιλητών που εξειδικεύονται στο πεδίο της μελέτης και ανάλυσης του λαϊκιστικού φαινομένου στις διάφορες πτυχές του, ενώ φιλοξένησε και εισηγήσεις μεταπτυχιακών φοιτητών του τμήματος Πολιτικών Επιστημών, ώστε να ωφεληθούν οι νεότεροι ερευνητές από τον κριτικό διάλογο με τους διαπρεπείς προσκεκλημένους. Οι εισηγήσεις των ομιλητών κάλυψαν μια ποικιλία θεματικών που ξεκινούν από την εννοιολογική οριοθέτηση του «λαϊκισμού» μέχρι την συγκριτική ανάλυση περιπτώσεων από την Ευρώπη, την Λατινική Αμερική, τις ΗΠΑ και την Ασία. Στο πλαίσιο του διεθνούς συνεδρίου, που αποτέλεσε την καταληκτική δημόσια εκδήλωση του ερευνητικού προγράμματος POPULISMUS, συζητήθηκαν επίσης επιμέρους πορίσματα της έρευνας που διενεργήθηκε, ενώ παρουσιάστηκε στο κοινό η καινοτόμος διαδικτυακή πλατφόρμα του Διεθνούς Παρατηρητηρίου (Observatory) για τον Λαϊκιστικό Λόγο με την ποικιλία των εφαρμογών της.

Για την καλύτερη επίτευξη των στόχων του συνεδρίου, η ερευνητική ομάδα συνέταξε σχετικό backgroundpaper με τα κομβικά ερευνητικά ερωτήματα του προγράμματος, τον βασικό προσανατολισμό του (υποθέσεις εργασίας, εννοιολογικές κατευθύνσεις), όπως και συνόψεις των κύριων πορισμάτων της έρευνας, διατυπώνοντας παράλληλα μια σειρά ερωτημάτων που προκύπτουν από αυτά και διαμορφώνοντας έτσι το έδαφος διεξαγωγής του συνεδρίου και των σχετικών ανταλλαγών. Στο backgroundpaper στηρίχθηκε και η εκτενής εισαγωγική εισήγηση του Κύριου Ερευνητή του προγράμματος POPULISMUS, καθηγητή Γιάννη Σταυρακάκη.

Στην πρώτη συνεδρία, το βάρος έπεσε σε ζητήματα θεωρίας και μεθοδολογίας για την κατανόηση και κριτική ανάλυση του λαϊκισμού και των βασικών γνωρισμάτων που τον συνέχουν. Ο Cristobal Rovira Kaltwasser παρουσίασε ένα θεωρητικό μοντέλο που συνδέει την έννοια του λαϊκισμού με εκείνη της «κινητοποίησης», αναδεικνύοντας τρεις διακριτές και ενίοτε αλληλοσυνδεόμενες μορφές κινητοποίησης που συνδέονται με το λαϊκιστικό φαινόμενο: την μορφή του ηγέτη, τα κοινωνικά κινήματα και τα πολιτικά κόμματα. Έπειτα, ο Francisco Panizza επικέντρωσε στους μηχανισμούς συλλογικών ταυτίσεων που ενέχονται στον λαϊκιστικό λόγο, αντλώντας παραδείγματα από την σύγχρονη Λατινική Αμερική. Τέλος, ο Joe GrimFeinberg, εισέφερε στην λογο-θεωρητική προσέγγιση γύρω από τον λαϊκισμό και τις συλλογικές ταυτότητες προβληματισμούς από τον χώρο της κοινωνικής ανθρωπολογίας και τις σπουδές του folklore, στρέφοντας την προσοχή από την φόρμα των συλλογικών ταυτίσεων και λόγων, στο περιεχόμενο.

Η δεύτερη συνεδρία αφιερώθηκε σε θεωρητικά ζητήματα που συγκοινωνούν και διαπλέκονται με τη μελέτη του λαϊκισμού και της δημοκρατίας, με την Βίκυ Ιακώβου να διερευνά τις έννοιες της παρρησίας και της δημοκρατίας στο έργο του Michel Foucault, τον Γεράσιμο Βώκο να αντλεί διδάγματα από τη διδακτορική διατριβή Γερμανού ψυχιάτρου του 19ου αιώνα, όπου η δημοκρατία γίνεται αντιληπτή με όρους ενός «νέου είδους τρέλας», και, τέλος, τον Παναγιώτη Μαντζούφα να αναπτύσσει τους προβληματισμούς του γύρω από

τις έννοιες της ισότητας και της δημοκρατίας με αναφορά στον συνταγματισμό του 19ου αιώνα και το ζήτημα της καθολικής ψήφου στο πλαίσιο της λαϊκής κυριαρχίας.

Η πρώτη ημέρα ολοκληρώθηκε με την αναλυτική παρουσίαση του Διεθνούς Παρατηρητηρίου (Observatory) για τον Λαϊκιστικό Λόγο από τον Θωμά Σιώμο και μέλη της ομάδας των τεχνικών που δούλεψαν για τη δημιουργία του, ενώ ο Νίκος Νικήσιανης παρουσίασε την πιλοτική μελέτη του POPULISMUS με λεξικομετρικά εργαλεία γύρω από μορφές «φιλο-λαϊκιστικού» και «αντιλαϊκιστικού» λόγου στον ελληνικό τύπο. Ρόλο σχολιαστή στην παρουσίαση είχε η Τιτίκα Δημητρούλια.

Η δεύτερη ημέρα του συνεδρίου ξεκίνησε με την τρίτη συνεδρία όπου οι μεταπτυχιακοί φοιτητές Λάζαρος Καραβασίλης, Σπύρος Λανδρίτσης, Γρηγόρης Μάρκου και Phaniwat Lasote παρουσίασαν ευρήματα από τις εργασίες τους, σε ένα εύρος θεματικών που ξεκινούσε από τον εθνικο-λαϊκισμό της Νέας Δημοκρατίας, περνώντας στον λόγο του ΛΑΟΣ και καταλήγοντας στον σύγχρονο λαϊκισμό στην Ταϊλάνδη.

Ακολούθησε η κεντρική ομιλία [keynote lecture] του κορυφαίου κοινωνιολόγου και μελετητή του λαϊκισμού, Νίκου Μουζέλη, ο οποίος προχώρησε σε μια εκτενή αναδρομή στο σχετικό του έργο, κατανοώντας τον λαϊκισμό ως μια μορφή ένταξης των μαζών στην πολιτική διαδικασία και συνδέοντάς τον ως φαινόμενο με την δημοκρατική νεότερικότητα.

Η τρίτη συνεδρία άνοιξε με εισήγηση του Αλέξανδρου Κιουπκιολή, στην οποία προχώρησε σε μια κριτική επισκόπηση του λαϊκιστικού λόγου του ισπανικού κόμματος Podemos, χρησιμοποιώντας τα βασικά εργαλεία και την μεθοδολογία του προγράμματος POPULISMUS και αντλώντας από τις σχετικές δραστηριότητες του προγράμματος. Ο Γιάννης Σταυρακάκης, κατόπιν, παρουσίασε τα βασικά ευρήματα της ερευνητικής ομάδας του POPULISMUS γύρω από την θεματική «Λαϊκισμός και αντιλαϊκισμός σε συνθήκες κρίσης». Η συνεδρία ολοκληρώθηκε με παρουσίαση του Johannes Angermuller, η οποία εστίασε στην ρηματική αναπαράσταση της ελληνικής κρίσης χρέους και του λαϊκισμού, στο πλαίσιο ηγεμονικών λόγων στην Ευρώπη.

Κατά την πέμπτη συνεδρία, ο Alberto Moreira και ο Αλέξανδρος Κιουπκιολής, εστίασαν σε πτυχές του λαϊκιστικού φαινομένου στην Λατινική Αμερική, με τον πρώτο να εστιάζει ιδιαίτερα στην περίπτωση της Βολιβίας και του Alvaro Garcia Linera, και τον δεύτερο στην περίπτωση της Βενεζουέλας και του Hugo Chavez. Στην έκτη συνεδρία, η προσοχή των ομιλητών στράφηκε προς το ευρωπαϊκό πλαίσιο, με τον Dick Pels να αναπτύσσει την υπόθεσή του περί «Ευρω-πατριωτισμού» (euro-patriotism), αντιπαραβάλλοντάς την με εκείνη του λαϊκισμού, την Ιωάννα Νταμπούδη να αναλύει την έννοια της «παρωχημένης» πολιτικής κουλτούρας (underdog political culture) από τη σκοπιά της κοινωνικής ψυχολογίας και τους Φωτεινή Τσιμπιρίδου και Μιχάλη Μπαρτσιόδη να προβληματοποιούν την έννοια της αξιοπρέπειας σε σχέση με λαϊκιστικές και «κόντρα-λαϊκιστικές» (counter-populist) πρακτικές στο πλαίσιο της ελληνικής κρίσης.

Στην έβδομη συνεδρία, η οποία και έκλεισε την δεύτερη ημέρα του συνεδρίου, συζητήθηκε η σχέση των κοινωνικών κινημάτων και της αντιπροσώπευσης με τον λαϊκισμό, με αφορμή την ισπανική και ελληνική περίπτωση. Πιο συγκεκριμένα, ο Lasse Thomassen αντιπαραέβαλε τις έννοιες του «λαού» και του «πλήθους», αντλώντας από την μεθοδολογία της «Σχολής του Essex» και παίρνοντας παραδείγματα από τους indignados της Ισπανίας και το κόμμα Podemos. Ο Γιώργος Κατσαμπέκης αναφέρθηκε στην διαλεκτική κοινωνικών κινημάτων και (αριστερών) λαϊκιστικών κομμάτων, εστιάζοντας στην ελληνική περίπτωση και τον ΣΥΡΙΖΑ.

Η τρίτη και τελευταία μέρα του συνεδρίου άνοιξε με ακόμα μία συνεδρία μεταπτυχιακών φοιτητών, όπου ο Will Horner εστίασε στην περίπτωση του ΣΥΡΙΖΑ με βάση το έργο του Ernesto Laclau, ο Αριστοτέλης Αγγιδόπουλος προχώρησε σε μια σύγκριση του ΣΥΡΙΖΑ με τους ΑΝΕΛ, ενώ ο Μάριος Πέσιος επιχείρησε να απαντήσει στο ερώτημα αν το ΚΚΕ συνιστά λαϊκιστικό κόμμα.

Στην ένατη συνεδρία η Emilia Palonen εστίασε στις μορφές που έχει πάρει ο λαϊκισμός σε Φινλανδία και Ουγγαρία, ο Γιώργος Κατσαμπέκης παρουσίασε τα βασικά ευρήματα της θεματικής μελέτης του POPULISMUS για την λαϊκιστική ακροδεξιά στην Ευρώπη, ενώ ο Γιάννης Ανδρεάδης παρουσίασε μία πιλοτική έρευνα ερωτηματολογίου γύρω από τις στάσεις/συμπεριφορές υποψήφιων και ψηφοφόρων σε σχέση με την λαϊκιστική ή μη-λαϊκιστική/αντι-λαϊκιστική τους τοποθέτηση.

Το συνέδριο έκλεισε με στρογγυλή τράπεζα στην οποία συμμετείχαν οι Γιάννης Σταυρακάκης, Cristobal Rovira Kaltwasser, Αντώνης Λιάκος, Alberto Moreira και Francisco Panizza, και όπου επιχειρήθηκε η ανάδειξη των διεπιστημονικών πτυχών της μελέτης του λαϊκισμού.